

SAKSBEHANDLER
Ingeborg Magerøy

VÅR REF.
11/00706-7

ARK. B - Bygninger
130 (Follebu) Gausdal - Op

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
11.06.2014

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

KOPI

EKSPEDERT

PSS

V
20/6-14

Kornhaug Gjestegård
Kornhaug 3
2656 FOLLEBU

v/ Johan Georg Johnsen

Kornhaug - gnr. 132 bnr. 85, del av bnr. 3, bnr. 77, bnr. 148, bnr. 204 og del av bnr. 205 - Gausdal kommune - Vedtak om fredning med hjemmel i lov om kulturminner § 15 og § 19 jf. § 22

Kornhaug sett fra sørøst. Foto: IM/ Riksantikvaren.

Vi viser til tidligere utsendt forslag om fredning av Kornhaug, gnr. 132 bnr. 85, i Gausdal kommune, som har vært på høring hos berørte parter og instanser. På bakgrunn av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

Vedtak:

I medhold av lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 og § 19, jf. § 22, freder Riksantikvaren Kornhaug, gnr. 132 bnr. 85, samt deler av gnr. 132 bnr. 3, gnr. 132 bnr. 77, gnr. 132 bnr. 148, gnr. 132 bnr. 204 og deler av gnr. 132 bnr. 205 i Gausdal kommune.

Omfanget av fredningen

Fredningen etter § 15 omfatter følgende bygning:

- Hovedbygning - Bygningsnummer 140272973 / Sefrak-id: 05220002003

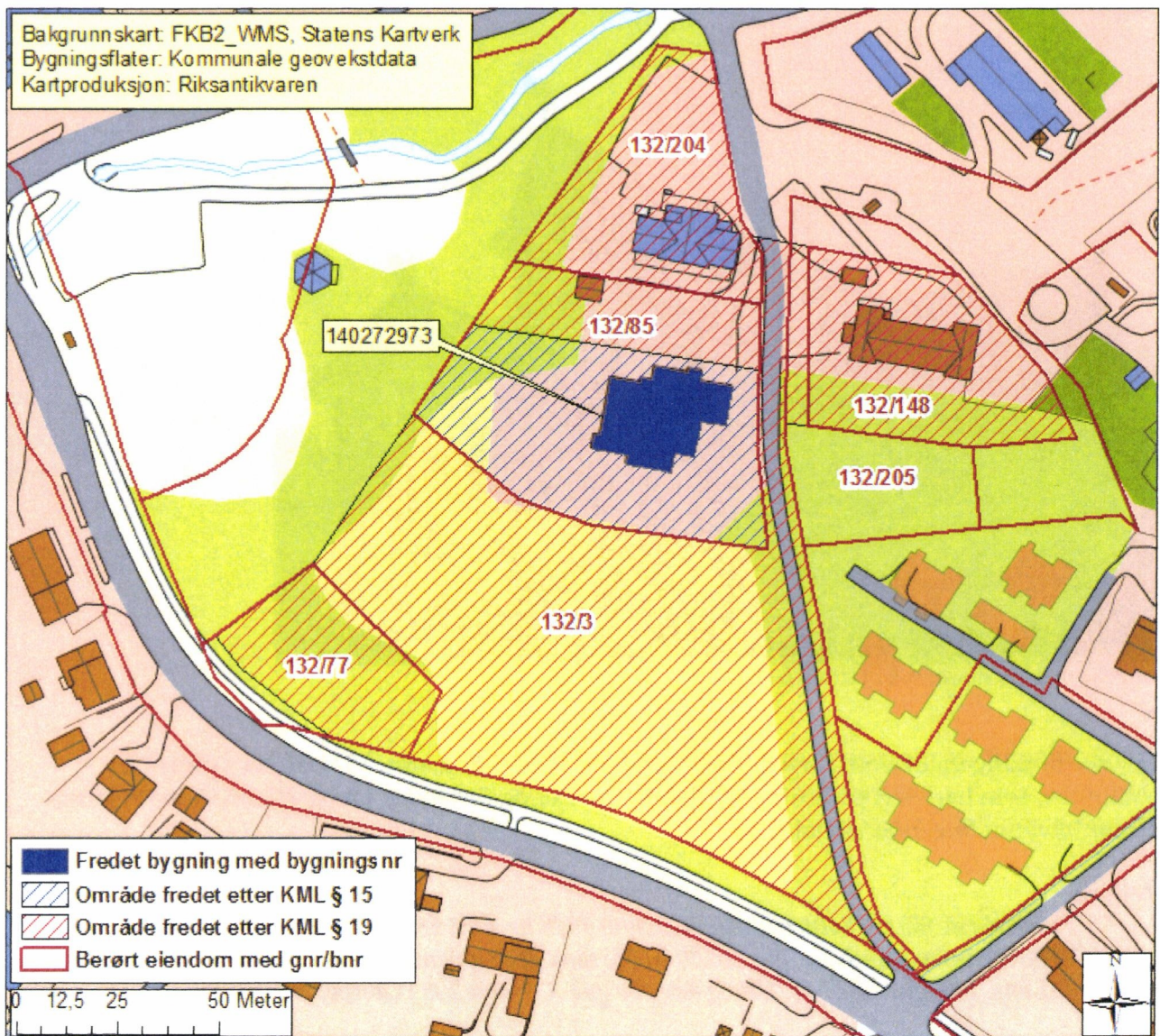
Fredningen omfatter bygningens eksteriør samt interiøret i trappeshall inkludert vindfang og peisestue, og omfatter hovedelementer som konstruksjon, fasader, rominndeling, materialbruk, overflatebehandling og detaljer som vinduer, dører, gerikter, listverk, dekorelementer, ildsteder og fast inventar.

Fredningen etter § 15 omfatter også hagen og deler av tunet avmerket på kartet nedenfor.

Fredningen etter § 19 omfatter området avmerket på kartet nedenfor samt følgende bygninger:

- Stabbur på gnr. 132 bnr. 85 -Bygningsnummer 300014444
- Uthusbygning på gnr. 132 bnr. 204 -Bygningsnummer 156889784
- Gjestebygning på gnr. 132 bnr. 148 -Bygningsnummer 156850055

Stabburets, uthusbygningens og gjestebygningens eksteriør omfattes av områdefredningen.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å bevare Kornhaug som et arkitektonisk viktig eksempel på dragestilen, en spesiell norsk arkitekturstil inspirert av eldre norsk byggekunst, og sikre kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.

Fredningen av hovedbygningens eksteriør skal sikre bygningens arkitektoniske og kulturhistoriske verdi. Både bygningsform, fasader, bygningsdeler som vinduer og dører, bygningsdetaljer, materialbruk, og overflater skal opprettholdes.

Formålet er videre å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiøret som er best bevart og som følgelig har størst kulturhistorisk interesse og verdi, dvs. i trappehall (inkl. vindfang) og peisestue. Fast inventar skal bevares som en integrert del av interiøret.

Fredningen av hagen og deler av tunet skal bidra til å bevare helheten i anlegget som et viktig eksempel på en privatbolig i dragestil av monumental størrelse fra slutten av 1800 tallet.

Formålet med fredningen av området rundt Kornhaug er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet. Kornhaug danner sammen med det omkringliggende parkanlegget et friområde, der hovedbygningen ligger som et naturlig midtpunkt.

Områdefredningen inkluderer også bygninger uten selvstendig fredningsverdi, men som inngår i det helhetlige miljøet og som støtter opp om fredningen av hovedbygningen og det tilhørende hageanlegget.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utformet i samsvar med fredningens formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

Bestemmelser for bygning, hage og deler av tun fredet etter § 15:

1. Det er ikke tillatt å skade, rive eller flytte bygningen eller deler av denne.
2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller de deler av interiøret som omfattes av fredningen, dvs. trappehall og peisestue.
3. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningens eksteriør, i trappehall og peisestue eller konstruksjon, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.
4. Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje med tradisjonelle materialer og metoder i tråd med bygningens egenart og på en måte som ikke reduserer de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene.
5. Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende av bygningen, hagen og/eller deler av tunet kan tillates i særlige tilfelle under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.

6. Fast inventar i trappehall og peisestue, så som trapper, rekkverk, dører, søyler, buer, andreaskors, listverk, paneler og peis, skal bevares som en integrert del av interiøret.
7. Tiltak som vil kunne endre hagens eller tunets karakter i vesentlig grad eller svekke de verdiene fredningen søker å ivareta, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.

Bestemmelser for området fredet etter § 19:

8. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendringer som kan forandre området karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg og utvidelse av vei eller parkeringsplass, oppsetting av gjerder, skilt, endring av beplantning eller belegg, planering, utfylling og andre landskapsinngrep. Unntatt fra dette er pkt. 9- 11 og pkt. 14.
9. Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere landskapsituasjon og beplantning kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.
10. Det kan oppføres garasje/ uthus på gnr. 132 bnr. 85. Bygningen skal tilpasses den øvrige bebyggelsen på eiendommen i volum, materialbruk, fargesetting, takform og arkitektonisk uttrykk slik at den ikke forstyrrer opplevelsen av anlegget fredet etter kml § 15. Plassering og utforming skal godkjennes av kulturminnemyndigheten før tiltak iverksettes.
11. Den tidligere bjørkealleen langs vegen gjennom Kornhaug-området kan gjenetableres.
12. Endringer av stabburets, uthusbygningens og gjestebygningens eksteriør skal forhåndsgodkjennes av kulturminnemyndigheten.
13. Alle planlagte endringer innenfor området skal legges frem for forvaltningsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan tillates.

Felles bestemmelser for områdene fredet etter § 15 og § 19:

14. Det kan oppføres gjerde rundt hagen på gnr. 132 bnr. 85. Et eventuelt gjerde skal tilpasses bygningsmiljøet og forhåndsgodkjennes av kulturminnemyndigheten.
15. Bruk av de fredete eiendommene til næringsvirksomhet i tråd med gjeldende regulering er tillatt så lenge virksomheten ikke strider mot formålet med fredningen.

Følger av fredningen

Lovhenvisning

Når det gjelder behandlingen av fredete hus, anlegg og områder, vises det til kulturminneloven §§ 15a-18, 19 og 21, samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven, må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljer som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av fredete bygninger og anlegg, vises det til Riksantikvarens informasjonsblader. (www.riksantikvaren.no, publikasjoner/informasjonsark)

Dispensasjon

Fredningen medfører at det må søkes om dispensasjon/tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 15a og § 19 tredje ledd. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes, evt. på visse vilkår. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen likeledes kontaktes.

I henhold til kulturminneloven § 15a og § 19 tredje ledd kan departementet i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep eller endringer i det fredete kulturminnet eller området.

Dispensasjonsmyndighetene er delegert til fylkeskommunen med Riksantikvaren som klageinstans.

Ved tvil om hva som er vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Økonomisk tilskudd

Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til vedlikehold og istandsettingsarbeider. Dersom det etter § 15a blir gitt dispensasjon med vilkår som virker fordyrende på arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for utgiftsøkningen, jf. § 15a annet ledd. Fylkeskommunen kan gi opplysninger om søknadsfrist og krav til søknad.

Forholdet til naturmangfoldloven (lov 19.06.09 nr. 100)

Etter naturmangfoldloven § 8 skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandsituasjon, naturtypers utbredelse og økonomisk tilstand, samt effekten av påvirkninger. Gjeldende fredningsvedtak innebærer ingen endring av dagens situasjon i forhold til naturmangfoldet.

Bakgrunn for fredningssaken

Hovedbygningen på Kornhaug sto på slutten av 1970-tallet i fare for å bli revet. Daværende eier, Gausdal kommune, ønsket å bygge et aldershjem på tomten, og et flertall i kommunestyret vedtok riving av bygningen. Det var imidlertid stor uenighet om bygningen skulle rives eller ei. Mange i bygda Follebu engasjerte seg i saken, og riveplanen ble stoppet. Våren 1981 vedtok kommunestyret å selge hovedbygningen med en passende tomt. På et folkemøte høsten samme år ble Stiftelsen Kornhaug etablert, med formål å istandsette og bevare bygningen. Kommunestyret vedtok å overdra eiendommen vederlagsfritt til stiftelsen. Stiftelsen gjennomførte omfattende istandsettingsarbeider opp gjennom 1980-årene.

I 2000 overtok Kornhaug Gjestegård AS eiendommen, og hovedbygningen er i dag i privat eie og i bruk som bolig.

Eiendommen er regulert til spesialområde bevaring. Det lokale engasjementet for sterkere vern av eiendommen har imidlertid vedvart ettersom enkelte omstridte endringstiltak er blitt gjennomført. Fortidsminneforeningen avd. Oppland anmodet i 2008 fylkeskommunen om å vurdere en fredning av Kornhaug for å sikre de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene ved anlegget. De begrunnet anmodningen med følgende: "Fortidsminneforeningen vil nå bemerke at vern bare gjennom regulering viser seg ikke å være god nok vern i et tilfelle som dette." Fredningsforslaget har med andre ord grunnlag i et langvarig lokalt engasjement for å bevare Kornhaug for framtida.

Lokalisering, eiendomsforhold og reguleringsmessig status

Kornhaug ligger i Follebu, et tettsted sør i Gausdal kommune, ca. 15 km fra Lillehammer. Eiendommen har en sentral beliggenhet på nordsiden av fylkesveg 255 og er godt synlig for allmenheten.

Området som omfattes av fredningsforslaget, er regulert gjennom *Reguleringsplan for Follebu sentrum*, godkjent i kommunestyret 29.03.2007.

- Gnr. 132 bnr. 85: eies av Kornhaug Gjestegård AS og er regulert til spesialområde bevaring, med kombinert formål bolig/forretning.
- Gnr. 132 bnr. 3: eies av Gausdal kommune og er regulert til offentlig friområde/park.
- Gnr. 132 bnr. 77: eies av Gausdal kommune og er regulert til offentlig friområde/park.
- Gnr. 132 bnr. 148: eies av Finna Eiendom AS og er regulert til byggeområde med kombinert formål bolig/forretning.
- Gnr. 132 bnr. 204: eies av Kornhaug Gjestegård AS og er regulert til spesialområde bevaring, med kombinert formål bolig/forretning.
- Gnr. 132 bnr. 205: eies av Gausdal kommune og er regulert til byggeområde med kombinert formål bolig/forretning.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Kornhaug var opprinnelig en husmannsplass under garden Heggen i Follebu. Plassen ble kjøpt av Frits Hansen og hans kone Ingeborg Marie. De fikk oppført en herskabelig bolig i tidens stil - dragestilen. Bygningen stod ferdig i 1892, som en av de første privatboligene i en fullt utviklet dragestil i Norge.

Kornhaug Sanatorium ca. 1945. Fra informasjonsheftet «Kornhaug» utgitt av Stiftelsen Kornhaug 1982.

Dragestilen var inspirert av eldre norsk byggekunst og kan beskrives som en hybrid av tradisjonell folkelig byggekikk, sveitserstil og stavkirkeelementer. Karakteristiske trekk ved stilen er bl.a. en asymmetrisk bygningskropp, upanelte tømmervegger, verandaer og svalganger, store vinduer med varierende utforming, bratte tak med mønekammer og store takutstikk, tårn med spir og takryttere og dekor fra stavkirker – først og fremst i form av dragehoder. Hovedbygningen på Kornhaug har alle de karakteristiske trekkene som særpreger dragestilen, og er på alle måter et representativt eksempel på denne spesielle norske, nasjonalromantiske arkitekturstilen.

Bygningen ble, som nevnt over, opprinnelig oppført som et bolighus, men har siden hatt mange funksjoner. Den har bl.a. også fungert som skystasjon, sanatorium, kulturhus, fredssenter, restaurant og gjestegård. Spesielt har hovedbygningens funksjon som tuberkulosesanatorium, fra ca. 1900 til 1970, vært viktig. I dag er bygningen igjen i bruk som privatbolig.

Eksteriøret er godt bevart uten vesentlige endringer, men som en følge av den varierende bruken har deler av bygningen blitt noe ombygd innvendig.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon utarbeidet av Oppland fylkeskommune.

Vurdering av kulturminnet og begrunnelse for fredningsvedtaket

Hovedbygningen på Kornhaug er angivelig tegnet av arkitekten Holm Hansen Munthe (1848-1898).¹ Munthe regnes som den arkitekten som fremfor noen utviklet dragestilen og tegnet de mest epokegjørende bygningene innenfor retningen. Flere andre dragestilsarkitekter hadde sin første praksis ved Munthes kontor. Andre kjente bygg av Munthe er bl.a. Holmenkollen turisthotell 1889 (nedbrent 1895), Frognerseieren restaurant 1890-91 (utvidet 1907-09) og St. Hanshaugen parkrestaurant 1891 (nedbrent 1936). Munthe fikk også oppdrag for den tyske keiser Wilhelm II, og tegnet både hans jaktlott i Rominten (nå Polen), og matrosstasjonen Kongsnæs i Potsdam. Både jaktlottet og hovedbygningene på Kongsnæs ble ødelagt under 2. verdenskrig.

Kornhaug ble oppført i en tid da det var viktig for Norge å vise nasjonal identitet, og det ble lagt vekt på å få fram trekk som kunne synliggjøre det ekte norske og minnet om gammel norsk storhetstid. I arkitekturen ble dette visualisert ved bruk av elementer og motiver fra den nasjonale kultur- og bygningsarven, noe dragestilen er et godt eksempel på. Byggherre Frits Hansen var folkehøgskolelærer og nasjonalpolitisk engasjert. Hans kone, Ingeborg Marie, f. Heftye, kom også fra et miljø der den norske identiteten ble fremlesket, og penger arvet etter hennes far, Thomas Heftye, ble investert på Kornhaug. Det må regnes som uttrykk for parets kulturpolitiske engasjement at de fikk oppført sin nye bolig i den nye, nasjonale stilen. Kornhaug speiler sin samtid og er et vitnesbyrd over nasjonsbyggingen og utviklingen av en norsk identitet på 1800tallet, og er derfor et viktig kulturminne i nasjonal sammenheng.

Det er i dag få godt bevarte eksempler på store privatboliger i dragestil. Hovedbygningen på Kornhaug vurderes å være en av de viktigste som er i behold. Eksteriøret er godt bevart uten vesentlige endringer, likeså interiøret i trappehallen og peisestua. Samtidig er Kornhaug den mest monumentale dragestilsvillaen i Oppland. Dette gjør bygningen sjelden både i regional og nasjonal sammenheng. Det er derfor av vesentlig arkitekturhistorisk betydning at Kornhaug bevares for ettertiden.

Kornhaug er også kulturhistorisk interessant sett i sammenheng med to andre prominente anlegg i Follebu - Aulestad og Vonheim. Aulestad var hjemmet til Bjørnstjerne Bjørnson. Vonheim var teologen Christopher Bruuns folkehøgskole, og Frits Hansen var en av dens innflytelsesrike lærere. Skolen var et senter for norrøn gjenfødelse med basis i den folkelige kristentro og den gamle nasjonale kultur. Follebu var på denne tiden et viktig kulturelt sentrum i landet, og Kornhaug var et yndet møtested for "åndseliten" i bygda med Bjørnson i spissen. I dag er Aulestad, Vonheim og Kornhaug fremtredende monumenter over dette kapitlet i norsk åndsliv.

Kornhaugs historie som tuberkulosesanatorium bør også fremheves. Anlegget var ett av fire «lukkede» privatsanatorier som fantes i Norge rundt år 1900, og driften var behandlingsmessig fullt på høyde med de nyeste metodene i utlandet. Medisinske nyvinninger ble også tidlig tatt i bruk på Kornhaug. Typisk for sanatoriene er de ringvirkningene de hadde i lokalsamfunnet. Det var et stort behov for arbeidskraft og leveranser i tilknytning til driften på Kornhaug, og

¹ Det har ikke latt seg gjøre å finne sikker dokumentasjon på at Holm Munthe er Kornhaugs arkitekt. Tidligste skriftlige kilde som hevder dette, er: Traaseth, Lisbeth: *Dragestilen. Kornhaug*, (Follebu 1976, upublisert). Hun skriver: «Etter alt å dømme var det den kjente arkitekten Holm Hansen Munthe som tegnet Kornhaug. Det har flere i Gausdal som har interessert seg for Kornhaug fortalt.» Hun oppgir også at arkitekt Carl Johan Christoff Aschenbach fungerte som den stedlige byggmester under oppføringen. Alle senere publikasjoner som omtaler Kornhaug, hevder eller antar at Holm Munthe er arkitekten. I samtale med Jens Christian Eldal, forfatter av *Historisme i tre* (1998), fremkommer det tvil om Holm Munthe som Kornhaugs opphavsmann. Visse bygningsdetaljer kan også gi assosiasjoner til Herman Major Backers arkitektur.

sanatoriet bidro både til økonomisk vekst i bygda og til at Follebu utviklet seg til tettsted. Få sanatorier av denne typen er bevart.

Kornhaug har nasjonal verdi fordi hovedbygningen er et arkitektonisk viktig eksempel på dragestilen. Bygningen dokumenterer og visualiserer nasjonsbyggingen og utviklingen av en norsk nasjonalkultur på 1800-tallet. Videre har Kornhaug kulturhistorisk verdi sett i sammenheng med Bjørnstjerne Bjørnsons Aulestad og Christopher Bruuns folkehøgskole Vonheim og fremdyrkingen av en nasjonal kulturell identitet. Kornhaugs funksjon som sanatorium er i tillegg en viktig del av Follebus historie og samfunnsutvikling, og knytter anlegget til nasjonal helsehistorie og fremveksten av sanatorier i tuberkulosens tid i Norge. Vilkårene for å frede etter kulturminnelovens § 15 og § 19 anses å være oppfylt.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15, jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Det følger videre av § 19 at departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren, jf. Forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr. 1.

Saksgang fram til fredningsforslaget

Varsel om oppstart av fredningssak

I samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 1 annet ledd ble varsel om igangsetting av fredningssak sendt til eier Kornhaug Gjestegård AS v/Johan Georg Johnsen, Gausdal kommune, Follebu musikkforening v/Hans Olav Haugen, Gausdal historielag v/Birgit Kraabøl, Fortidsminneforeningen, avd. Oppland v/Kåre Hosar, Follebu i våre hjerter v/Tone Harr Lind, Fylkesmannen i Oppland og Riksantikvaren i brev av 16.03.2011. Samtidig ble det kunngjort i avisen Gudbrandsdølen Dagingen at fredningssak var igangsatt.

Det ble gitt en frist til 7. april for å fremme merknader til fredningsvarselet.

Det kom inn fire merknader til varslet. Disse er gjengitt nedenfor sammen med fylkeskommunens vurderinger av de enkelte merknadene.

Merknad fra Gausdal kommune 04.04.2011:

"Arealbruken i området er fastsatt i reguleringsplan for FOLLEBU SENTRUM, godkjent i kommunestyret 29. 03.2007. Eiendommen "Kornhaug II" gnr 132 bnr 85 (hovedbygningen med tomt) er regulert til spesialområde bevaring av bygninger og anlegg med kombinert formål bolig/forretning (BF3). Det bør ikke innføres så strenge fredningsbestemmelser på bygningen/eiendommen at dette hindrer eller vanskeliggjør utnyttelsen til næringsformål."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering, men fredningen av hovedbygningen/eiendommen etter kml § 15 vurderes ikke å være til hinder eller vanskeliggjøre utnyttelsen til næringsformål. Eier har i tillegg uttrykt at det på sikt er ønsker om å bruke bygningen kun som privatbolig. Fredningen av uthusbygningens eksteriør etter kml § 19 vil etter fylkeskommunens vurdering heller ikke være til hinder for en fortsatt bruk av bygningen til kombinert bolig-/næringsformål.

"Gjestebygningen og området BF1 omkring denne på gnr/bnr 132/3, samt område BF4 "Indrefileten" på gnr/bnr 132/173, er regulert til byggeområde med formål bolig/forretning. Gausdal kommune forutsetter

at disse områdene kan bygges ut i samsvar med gjeldende regulering, og det er ikke ønskelig med strenge fredningsbestemmelser som vanskeliggjør eller stenger for utbyggingsmulighetene på disse tomtearealene."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Fredningen av gjestebygningens eksteriør etter kml § 19 vil ikke være til hinder for en fortsatt bruk av bygningen til kombinert bolig-/næringsformål. Oppland fylkeskommune orienterte i møte 11. januar 2012 Gausdal kommune (daværende eier) om fredningsbestemmelsene og drøftet ev. følger av fredningen. Kommunen hadde da ingen merknader vedrørende utbyggingsmulighetene på de nevnte tomtearealene BF1 og BF4.

Merknad fra Vonheims venner 28.03.2011:

"Da Kornhaug er en tidligere bolig for en av Vonheimslærerne, ønsker vi å uttale oss om fredningen av stedet. Vi mener det er svært viktig at bygningen med tomt blir fredet i mest mulig opprinnelig stand, da det er av historisk verdi for bygda og tilhørigheten til Vonheim gamle folkehøgskole. Spesielt er dragestilen og plasseringen av verdi, men vi skulle også ønske at den gamle alleen ble plantet opp igjen. Den vil tilføre stedet en inngangsport som viser den gamle adkomsten. Slik det er nå er den ødelagt. Fritz Hansen som eide stedet blir alltid nevnt ved besøk på Vonheim, og da det er liten gangavstand mellom stedene vil det kunne besøkes av tilreisende. Vi mener at Fylkeskommunen vil ta vare på et verdifullt sted ved å gå inn for fredning, og håper våre ønsker kan bli virkeliggjort."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering, men fylkeskommunen har ikke myndighet/hjemmel til å pålegge eier å tilbakeføre alleen. Det vil derfor ikke bli stilt krav om at alleen blir plantet opp igjen. Tilbakeføring av alleen vurderes heller ikke som avgjørende for formålet med fredningen. Fylkeskommunen er imidlertid positiv til at alleen blir plantet opp igjen. Det er derfor åpnet for tilbakeføring av alleen i fredningsbestemmelsene, jf. pkt. 11.

Merknad fra Follebu i Våre Hjerter 05.04.2011:

"Først og fremst vil vi uttrykke vår store tilfredsstillelse over at Fylkeskommunen nå varsler oppstart av fredning av Kornhaug Gjestegård og området rundt som et ledd i å bevare et så viktig kulturminne i dets opprinnelige miljø."

"Riktignok kommer dette vedtaket nok kanskje i 13nde time. Det er vel ikke lenger bare snakk om å bevare -men også om å gjenopprette skader og feildisposisjoner som har blitt gjort på omgivelsene nå i de siste par årene. "

"Konklusjon: "Follebu i Våre Hjerter" ser et fredningsvedtak av de skisserte områder og bygninger svært positivt i møte. Området og stedets historikk har med all tydelighet bevist at skal man evne og bevare en så flott kulturarv som Kornhaug, må dette overlates til andre enn tilfeldige privatpersoner og ikke minst til andre enn Gausdal Kommune som ser ut til å ofre vår felles kulturhistorie til fordel for flyktige næringsinteresser av varierende lønnsom karakter. "

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering, men fylkeskommunen har ikke myndighet/hjemmel til å pålegge eier å tilbakeføre/reversere tiltak som har blitt gjort på omgivelsene de seneste årene. Dette vurderes heller ikke som avgjørende for formålet med fredningen. Det vil derfor ikke bli stilt krav om tilbakeføring/reversering av tidligere utførte tiltak.

Merknad fra Sølvi Grimstad Teng og Britt Grimstad 21.03.2011 :

"Undertegnede er svært positive til fredningsforslaget som er lagt fram fra fylkeskommunen, spesielt at det er lagt vekt på å bevare miljøet knyttet til Kornhaug. "

"Utviklingen de siste årene for den ærverdige bygningen og området rundt har vært til stor bekymring for mange."

"Her nevnes: en større fylling av jordmasse mellom stabbur og paviljong, nedtagning av bjørkealle, oppbevaring av ved inntil hovedbygning og uthus."

"For å oppnå mål om utvidet fredningsareal og for å bevare miljøet, kreves det at ovennevnte saker revideres. Det betyr at endringer som er gjort må tilbakestilles."

"Nå som vegen med tidligere alle er omgjort til gangveg, håper vi at den gamle portalen ved avkjøring fra fv. 255 kan settes opp igjen."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering, men fylkeskommunen har ikke myndighet/hjemmel til å pålegge eier å tilbakeføre/reversere nevnte endringer. Tilbakeføring av nevnte tiltak vurderes heller ikke som avgjørende for formålet med fredningen. Det vil derfor ikke bli stilt krav om tilbakeføring/reversering av tidligere utførte tiltak eller rekonstruksjon av portal ved fv. 255.

Offentlig ettersyn av forslag om fredning

I samsvar med kulturminneloven § 22 pkt. 2 ble fredningsforslaget lagt ut til offentlig ettersyn i Gausdal kommune. Forslaget ble sendt til eier Kornhaug Gjestegård AS v/Johan Georg Johnsen, Gausdal kommune, Finna Eiendom AS, Fortidsminneforeningen, avd. Oppland v/Hanne Lene Lien, Fylkesmannen i Oppland, Riksantikvaren og Miljøverndepartementet i brev av 26.06.2012. Samtidig ble det kunngjort i Norsk lysingsblad, Gudbrandsdølen Dagingen og Avisa Dølen at fredningsforslaget var lagt ut til offentlig ettersyn.

Høringsfristen var satt til 24.08.2012. Gausdal kommune fikk etter anmodning forlenget fristen til 31.08.2012.

Det kom inn tre uttalelser i forbindelse med høringa. Det var fra Fylkesmannen i Oppland, Gausdal kommune og Johan Georg Johnsen. Merknadene er gjengitt sammen med fylkeskommunens vurderinger. (Merknadene fra Johan Georg Johnsen framkom i møte med Oppland fylkeskommune 03.09.2012. Etter fylkeskommunens forståelse, uttalte Johnsen seg da på vegne av både Kornhaug Gjestegård AS - eier av gnr. 132 bnr 85, Hyttedrømmen AS - eier av gnr. 132 bnr 173 og Finna Eiendom AS - eier av gnr. 132 bnr. 148.)

Merknad fra Fylkesmannen i Oppland 08.08.2012:

"Kornhaug ligger innenfor det nasjonalt verdifulle kulturlandskapet Follebu-Rudsbygd, og bevaring av bygningen og omgivelsene vurderes som positivt for kulturlandskapet."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering.

Merknad fra Gausdal kommune 27.08.2012:

"Generelt vil kommunen bemerke at de næringsmessige konsekvensene bør utredes før det tas endelig stilling til fredningsforslaget."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering, og fylkeskommunen hadde 30.10.2012 et avklarende møte med kommunen vedrørende anmerkningen.

"Arealbruken i området er fastsatt i reguleringsplan for Follebu sentrum, godkjent i kommunestyret 29.03.2007. Eiendommen "Kornhaug II" gnr 132 bnr 85 (hovedbygningen med tomt) er regulert til spesialområde bevaring av bygninger og anlegg med kombinert formål bolig/forretning (BF3)."

"Kommunen har [...] ingen innvendinger mot fredningsforslaget etter kml § 15, [...]. Fredningsbestemmelsene må imidlertid bearbeides og konkretiseres på en slik måte at den næringsmessige utnyttelsen av eiendommen går klart fram og ivaretas i tråd med gjeldende regulering."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til følge. Bruken av arealet/eiendommen er, som kommunen har anmerket, fastsatt i reguleringsplan for Follebu sentrum, godkjent i kommunestyret 29.03.2007. Dette er nå presisert i fredningsbestemmelsene.²

"I reguleringsplan for Follebu sentrum er arealene som ligger nærmest krysset mellom fv. 255 og fv. 318 avsatt til offentlig trafikkareal, bolig og forretningsformål (populært kalt "Indrefiletten"). [...]"

"Kommunen kan ikke akseptere at dette arealet kommer innenfor fredningsområdet etter § 19. Slik kommunen forstår forslaget til fredningsbestemmelser for området så vil dette i utgangspunktet bety totalt byggeforbud, eller i beste fall svært begrensa muligheter for utbygging og næringsmessig utvikling av dette området. Fredning er helt uforenlig med at dette skal være et utviklingsområde for tettstedet, godkjent gjennom ny reguleringsplan så seint som i 2007. Kommunen krever derfor at arealene tilhørende gnr 132 bnr 4 og 173 med et naturlig avgrensa areal omkring blir tatt ut av fredningsforslaget."

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til følge. Ifølge Gausdal kommune er det et stort behov for å bygge opp flere sentrumsfunksjoner for å opprettholde og bedre funksjonen til Follebu som tettsted. Området er i dag det eneste gjenværende utbyggingsområdet i Follebu sentrum og en meget sentral tomt (derav navnet "Indrefiletten"). Historisk sett har området heller ikke ligget ubebygde som nå. Tidligere var det et yrende forretningsliv i området, med bl.a. butikker, bakeri, vaskeri samt boliger.

Fylkeskommunen vurderer det som viktig at utviklingsmulighetene for ny virksomhet i tettstedet opprettholdes og bevares. Arealene tilhørende gnr. 132 bnr. 4 og gnr. 132 bnr. 173, samt deler av arealet på gnr. 132 bnr. 3, er derfor tatt ut av fredningsforslaget, jf. kart. Etter fylkeskommunens vurdering vil dette hverken motvirke formålet med fredningen av anlegget fredet etter kml § 15 eller svekke de verdiene fredningen søker å ivareta.

"Gjestebygningen på gnr 132 bnr 148 og området omkring denne, blant annet eiendommen 132/205, er regulert til bolig/forretning. Slik bestemmelsene er formulert, jf. pkt. 8, vil det stenge for utbyggingsmulighetene på dette arealet. Kommunen kan ikke akseptere fredningsforslaget på dette punkt, og krever at hele arealet på østsiden av den tidligere bjørkealleen blir tatt ut av fredningsforslaget."

² Riksantikvaren har en kommentar til dette i avsnittet *Riksantikvarens vurdering* på s. 14.

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er delvis tatt til følge. Det meste av arealet tilhørende gnr. 132 bnr. 205 og gnr. 132 bnr. 3 på østsiden av vegen gjennom Kornhaugområdet er tatt ut av fredningsforslaget, jf. kart. Eiendommen gnr. 132 bnr. 148 med Gjestebygningen er derimot ikke tatt ut av fredningsforslaget, da dette etter fylkeskommunens vurdering vil svekke formålet med fredningen av området rundt Kornhaug, som er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

Merknad fra Johan Johnsen 03.09.2012:

"Det er ønsker/behov for oppføring av garasje/uthus på gnr 132 bnr 85."

(Johnsen har her uttalt seg på vegne av Kornhaug Gjestegård AS, eier av gnr. 132 bnr. 85.)

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til følge. Oppføring av garasje/uthus på området fredet etter § 19 vil etter fylkeskommunens vurdering hverken svekke de verdiene fredningen søker å ivareta eller motvirke formålet med fredningen. Det er derfor nå åpnet for oppføring av garasje/uthus på gnr. 132 bnr. 85 i fredningsbestemmelsene, jfr. pkt. 10.

"Det er videre ønsker om oppføring av gjerde rundt hagen på gnr 132 bnr 85."

(Johnsen har her uttalt seg på vegne av Kornhaug Gjestegård AS, eier av gnr. 132 bnr. 85.)

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til følge. Oppføring av gjerde rundt hagen vil etter fylkeskommunens vurdering ikke svekke de verdiene fredningen søker å ivareta. Det er derfor nå åpnet for oppføring av gjerde rundt hagen på gnr. 132 bnr. 85 i fredningsbestemmelsene, jf. pkt. 14.

"Arealet på gnr 132 bnr 173 er i reguleringsplan for Follebu sentrum regulert til kombinert formål bolig/forretning. Slik fredningsbestemmelsen er formulert i pkt. 8, vil det stenge for utbyggingsmulighetene på dette arealet. Det er derfor ønsker om at det blir tatt ut av fredningsforslaget."

(Johnsen har her uttalt seg på vegne av Hyttedrømmen AS, eier av gnr. 132 bnr. 173.)

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til følge, jf. kommentar til merknad fra Gausdal kommune 27.08.2012 vedrørende det samme arealet.

"Arealet på gnr 132 bnr 148 er i reguleringsplan for Follebu sentrum regulert til kombinert formål bolig/forretning. Slik fredningsbestemmelsen er formulert i pkt. 8, vil det stenge for utbyggingsmulighetene på dette arealet. Det er derfor ønsker om at det blir tatt ut av fredningsforslaget."

(Johnsen har her uttalt seg på vegne av Finna Eiendom AS, eier av gnr. 132 bnr. 148.)

Oppland fylkeskommunes kommentar til denne merknaden:

Merknaden er tatt til orientering, men etter fylkeskommunens vurdering vil dette svekke formålet med fredningen av området rundt Kornhaug, som er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet. Eiendommen gnr. 132 bnr. 148 med Gjestebygningen er derfor ikke tatt ut av fredningsforslaget.

Kommunestyrets behandling

Fredningsforslaget med merknader fra den offentlige høringen og fylkeskommunens vurdering av disse ble oversendt Gausdal kommune i brev av 03.12.2012 for behandling i kommunestyret, jf. kulturminneloven § 22 nr. 3. Høringsfristen ble satt til 15.02.2013.

Kommunestyret i Gausdal behandlet saken i møte 31.01.2013, sak 9/13, og fattet følgende vedtak: "Gausdal kommune har ingen vesentlige merknader til det reviderte forslaget til fredning av Kornhaug i medhold av kulturminnelova."

Riksantikvarens vurdering

Det er Riksantikvarens oppfatning at fredningssaken for Kornhaug (gnr. 132 bnr. 85 m.fl.) er godt opplyst og begrunnet og at berørte parter er blitt underrettet og hørt i saksgangen. Riksantikvaren stiller seg bak Oppland fylkeskommunes vurderinger og finner at de justeringer som er gjort etter høringen, er kulturminnefaglig forsvarlige, samtidig som kommunens og eiers interesser blir ivaretatt.

For å imøtekomme Gausdal kommunes innspill om at fredningen skal ivareta reguleringsplanens næringsformål, la Oppland fylkeskommune inn et eget punkt i fredningsbestemmelsene. Dette punktet er noe justert av Riksantikvaren. Se fredningsbestemmelsenes pkt. 15.

Vi vil bemerke at fredningen åpner for tilbakeføring av bjørkealleen og at Riksantikvaren vil anse en slik tilbakeføring som et positivt tiltak for opplevelsen av anlegget.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. En eventuell klage sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29. Hvis Riksantikvaren ikke tar klagen til følge sendes den videre til Klima- og miljødepartementet som avgjør saken med endelig virkning.

Et endelig fredningsvedtak vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5.

Vennlig hilsen

Jørn Holme

Dagfinn Claudius
avdelingsdirektør

Vedlegg: 1. Kornhaug - Oppland fylkeskommunes dokumentasjonsvedlegg
2. Oppmålingstegninger fra 1979